

5. Гладка У.Б. Теоретичні основи інвестиційно-інноваційних процесів / У.Б. Гладка // Науковий вісник НЛТУ України: Збірник науково-технічних праць. – Л.: НЛТУ України, 2011. – Вип. 21.9. – С. 187–194.
6. Про інноваційну діяльність: Закон України від 02.10.2011 №40–15 // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – №36. – С. 266 (зі змінами та доповненнями). – <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/40-15>
7. Наукова та інноваційна діяльність в Україні у 2011 році: Стат. зб. // Державна служба статистики України. – К., 2012. – 306 с.
8. Статистичний щорічник України за 2011 рік / За ред. О.Г. Осауленка // Державна служба статистики України. – К.: ТОВ «Август Трейд», 2012. – 560 с.
9. Трансформація моделі економіки України: ідеологія, протиріччя, перспективи / В.М. Геєць, В.І. Голіков, Б.Є. Кваснюк, М.І. Зверяков та ін. / За ред. В.М. Гейця. – К.: Логос, 1999. – 499 с.
10. Крупка М.І. Фінансово-кредитний механізм інноваційного розвитку економіки України: Автореф. дис. ... док. екон. наук: спец. 08.04.01 / М.І. Крупка. – К.: КНУ ім. Т. Шевченка, 2003. – 33 с.
11. Мартиненко В.Ф. Державне управління інвестиційним процесом в Україні: Монографія / В.Ф. Мартиненко. – К.: Вид-во НАДУ, 2005. – 296 с.
12. Поважний О.С. Розвиток механізму реалізації державної інвестиційної політики України / О.С. Поважний, В.П. Пшенична // Держава та регіони. Серія: Державне управління. – 2009. – №3. – С. 54–58.
13. Білюк А.В. Формування податкового механізму стимулювання інноваційної активності як елементу державної політики економічного зростання / А.В. Білюк // Держава та регіони. Серія: Державне управління. – 2010. – №2. – С. 103–107.
14. Дмитренко М.А. Роль держави у підтримці та стимулюванні інноваційної діяльності / М.А. Дмитренко // Українська академія банківської справи. – <http://dspace.uabs.edu.ua/bitstream/123456789/685/1/VUABS-14-11.pdf>
15. Стеченко Д.М. Стимулювання інноваційно-інвестиційної активності розвитку конкурентоспроможної економіки / Д.М. Стеченко // Теоретичні та прикладні питання економіки. – 2012. – Вип. 27, Т. 1. – С. 106–110.
16. Шуліченко Н.В. Роль пільгового оподаткування у стимулюванні інноваційних процесів в Україні / Н.В. Шуліченко // Львівська політехніка: Вісник Національного університету. Серія: Проблеми економіки та управління. – 2010. – №684. – С. 100–104.
17. Колесник О.П. Инфраструктурная составляющая инновационного развития / О.П. Колесник // Бизнес-Информ. – 2010. – №1. – С. 9–15.

В.І. МАКСИМОВИЧ,

к.е.н., доцент кафедри банківських інвестицій, Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана

Механізм бюджетного інвестування

Розкрито сутність бюджетних інвестицій, що дало змогу сформулювати механізм бюджетного інвестування, визначити основні принципи, методи та інструменти бюджетного інвестування.

Ключові слова: бюджет, бюджетні інвестиції, механізм бюджетного інвестування, кошторисне фінансування, бюджетне кредитування, державні субвенції, капітальні трансферти, державні кредити, кошторис, державні цільові програми, трастові фундації.

Раскрыта суть бюджетных инвестиций, что позволило сформировать механизм бюджетного инвестирования, определить основные принципы, методы и инструменты бюджетного инвестирования.

Ключевые слова: бюджет, бюджетные инвестиции, механизм бюджетного инвестирования, сметное финансирование, бюджетное кредитование, государственные субвенции, капитальные трансферты, государственные кредиты, смета, государственные целевые программы, трастовые фонды.

The essence of budget investments, which helped form the mechanism of budget investment, determine basic principles, methods and tools of budget investment.

Keywords: budget, investment budget mechanism investment budgeted funding, budgetary loans, government

subsidies, capital transfers, government loans, budget, earmarked programs, trust foundation.

Постановка проблеми. Глибокі соціально-економічні перетворення, що відбуваються в Україні, обумовлюють необхідність зміни ролі держави в економічній системі, адже визначення орієнтирів розвитку суспільства, забезпечення стійких темпів економічного зростання можливі лише за умови активного залучення не тільки приватних, а й державних ресурсів у фінансування економічних процесів. Держава повинна збільшити свою роль в інвестиційному процесі, спрямувати бюджетні кошти на вирішення нагальних проблем, активізувавши інвестиційний потенціал державного і місцевого бюджетів. Значимість всебічного дослідження інвестиційного потенціалу державного і місцевих бюджетів визначається ще й тим, що бюджетні інвестиції є важливим засобом структурної трансформації виробничого і соціального потенціалу України.

Застосування науково обґрунтованого підходу до формування механізму бюджетного інвестування здатне перетворити його у дієвий інструмент не тільки стимулювання економічного розвитку регіонів, а й поліпшення суспільного добробуту.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Практичні та теоретичні аспекти бюджетних інвестицій висвітлювали у своїх працях як зарубіжні, так і вітчизняні науковці:

Н. Артеменко, В. Базилевич, С. Буковинський, З. Варналій, О. Василик, А. Величко, Н. Вишневська, Ю. Воробійов, В. Геєць, А. Даниленко, В. Дем'янишин, А. Єпіфанов, В. Загородній, І. Запатріна, Т. Затонацька, В. Зимовець, Б. Кваснюк, О. Кириленко, І. Когут, А. Крисоватий, Н. Кузьминчук, С. Левицька, Л. Лисяк, І. Луніна, Б. Малиняк, С. Мочерний, Я. Олійник, В. Опарін, П. Орлов, К. Павлюк, Ю. Пасічник, І. Сало, О. Самошкіна, О. Устенко, В. Федосов, І. Чугунов, С. Юрій та інших. Однак попри вагомість проблематики спостерігається брак уваги в наукових публікаціях усесторонніх досліджень механізму бюджетних інвестицій, його формування й ефективного використання. Вітчизняні вчені зазвичай розглядають лише окремі аспекти даної проблематики.

Мета статті – вивчити теоретичні аспекти бюджетних інвестицій для визначення механізму бюджетного інвестування.

Виклад основного матеріалу. Дослідивши праці науковців В. Гриньової [1], А. Дуки [2], В. Коюди [1], Т. Лепейко [1], Т. Майорової [3], А. Пересади [4], В. Чернова [5] та В. Шеремети [6] щодо поняття «інвестиції», можемо зробити висновки, що інвестиції слід трактувати, як вкладення будь-якого капіталу інвестора для задоволення його економічних і соціальних потреб.

На сьогодні вже не виникає сумніву стосовно значимості інвестицій в економічному розвитку країни. Це у своїх працях довели багато вітчизняних та зарубіжних науковців. Так, на думку В.М. Гейця, інвестиції стають визначальним фактором економічного зростання, що значною мірою залежить від наукової обґрунтованості орієнтирів, пріоритетів, шляхів розвитку, джерел фінансового забезпечення та інших аспектів інвестиційної стратегії [7].

Т.Г. Затонацька стверджує, що провідна роль інвестицій у суспільному виробництві зумовлюється тим, що вони, трансформуючись в елементи реального капіталу, складають матеріальну основу суспільного виробництва та створюють реальні передумови для розширеного відтворення економіки [8, с. 12].

Для того щоб розкрити сутність бюджетних інвестицій, потрібно вивчити поняття «бюджет», дослідити його структуру. В Бюджетному кодексі України [9] зазначено, що бюджет – це план формування та використання фінансових ресурсів для забезпечення завдань і функцій, які здійснюються відповідно органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування протягом бюджетного періоду.

Бюджетна система України складається з державного бюджету та місцевих бюджетів. Місцевими бюджетами є бюджет Автономної Республіки Крим, обласні, районні бюджети та бюджети місцевого самоврядування. Бюджетами місцевого самоврядування є бюджети територіальних громад сіл, їхніх об'єднань, селищ, міст (у тому числі районів у містах). Бюджет може складатися із загального та спеціального фондів.

Як економічна категорія бюджет є системою економічних відносин щодо утворення, розподілу і використання центра-

лізованого фонду грошових коштів держави, що виникають унаслідок розподілу валового внутрішнього продукту країни.

Світовий досвід свідчить, що вагомим інструментом розв'язання соціальних, виробничих і економічних проблем є державний бюджет, через який відбувається перерозподіл валового внутрішнього продукту та національного доходу держави. Бюджет впливає не тільки на умови буття суспільства та функціонування економічної системи на сучасному етапі, а й визначає умови для майбутніх періодів.

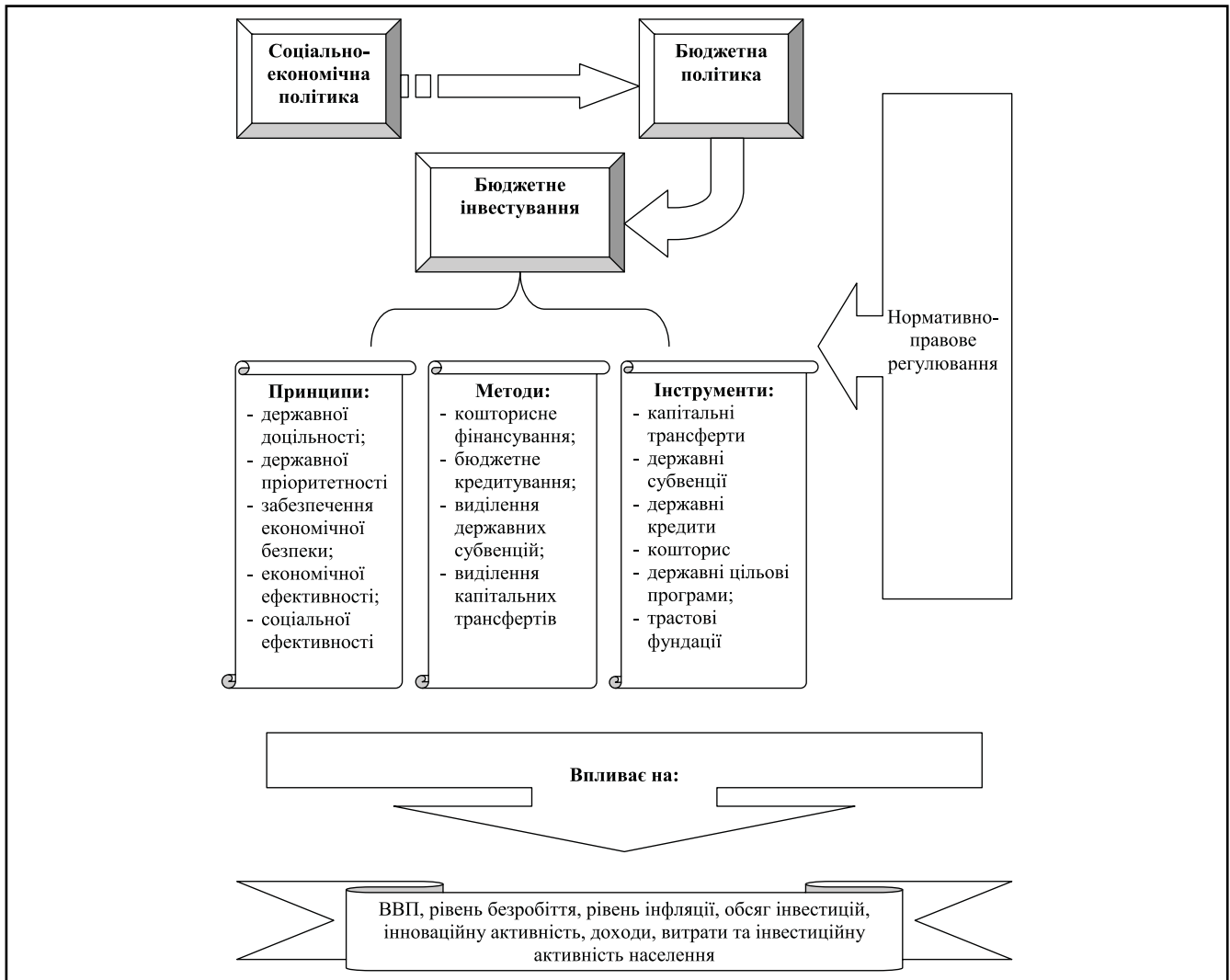
Дослідимо сутність бюджетних інвестицій. Вітчизняні науковці О. Кириленко та Б. Малиняк, бюджетними інвестиціями вважають кошти бюджету, що спрямовуються на придбання та створення будівель, споруд, передавальних пристроїв, транспортних засобів, обладнання і предметів довгострокового користування, нематеріальних активів, проведення їх капітального ремонту, реконструкції, модернізації та реставрації, придбання і капітального поліпшення землі, а також надання капітальних трансфертів [10, с. 23].

В. Федосов, зазначає, що бюджетні інвестиції можуть здійснюватись у вигляді фінансування капітальних вкладень, проектного фінансування конкретного інвестиційного проекту та придбання частки акцій чи прав участі в управлінні підприємством [11].

Т. Затонацька пропонує таке визначення: бюджетними інвестиціями є видатки з державного та місцевих бюджетів, які спрямовуються на фінансування державних цільових програм економічного, науково-технічного, соціального розвитку, на програми розвитку окремих регіонів, галузей економіки, на фінансування інвестиційних проектів та на придбання частки акцій чи прав участі в управлінні підприємством [8, с. 51]. З погляду економічного зростання важливим є не збільшення державних інвестицій (адже вони можуть знижувати привабливість приватних інвестицій, пов'язаних з ризиком), а вплив державних інвестицій на формування сукупного (державного і приватного) капіталу. Державні інвестиції повинні виконувати важливу функцію, а саме стимулювати приватний капітал у визначені державою сфери, які сприяють економічному зростанню [8, с. 14].

При визначенні шляхів бюджетного інвестування необхідно використовувати диференційований підхід розподілу коштів між стратегічно важливими програмами та зважати на перспективи розвитку економіки. Виважений підхід до планування інвестиційної складової бюджету є необхідною умовою забезпечення раціональності перерозподілу суспільного продукту. Планування має відбуватися з урахуванням пріоритетів державного інвестування.

Бюджетна політика України носить підлеглий характер стосовно визначених пріоритетів розвитку держави, сформованих відповідно до соціально-економічної політики. В бюджетній політиці у стимулюванні економічного розвитку важливим є й бюджетне інвестування, яке базується на власних принципах і методах формування, використовує свої інструменти. Все це в сукупності складає механізм, який розглянемо на рисунку.

Механізм бюджетного інвестування

Бюджетне інвестування в межах визначених пріоритетних напрямків економіки базується на принципах зазначених на рисунку, які розглянемо більш детально. При формуванні державного бюджету та його розподілі завжди існує умова обмеженості фінансових ресурсів, тому принцип державної доцільності має бути врахований під час аналізу доцільності їх використання, керуючись визначеними пріоритетними напрямами бюджетного інвестування та враховуючи їхній вплив на економіку країни в цілому.

Оскільки бюджетні інвестиції вкладаються виключно у визначені заздалегідь на загальнодержавному рівні та закріплені нормативно-правовими актами стратегічно важливі для економічного розвитку напрями, їхнє формування підпорядковується принципу державної пріоритетності.

Ще одним принципом бюджетного інвестування є принцип забезпечення економічної безпеки країни. Для кожної країни важливим є дотримання економічної безпеки країни та її регіонів, тому даний принцип, вважаємо, є чи не основним у формуванні бюджетної політики і бюджетних інвестицій.

Принцип економічної ефективності. Враховуючи природу інвестицій, основною метою яких є отримання прибутку, дер-

жавні інвестиції, націлені на досягнення економічного ефекту, тобто результат їх реалізації повинен відображати економічну ефективність і приносити економічне примноження.

Згідно із Законом України «Про інвестиційну діяльність» інвестиції окрім прибутку можуть приносити соціальний ефект [12], адже бюджетні інвестиції носять загальнодержавний характер і соціальна складова є обов'язковою вимогою вибору їх напрямів, тому бюджетні інвестиції також відповідають принципу соціальної ефективності.

Дослідимо методи бюджетного інвестування. Кошторисне фінансування є однією з основних і традиційних форм бюджетного інвестування. Це виділення бюджетних асигнувань на основі спеціального планово-фінансового документа – кошторису та визначає у безповоротному і безоплатному порядку обсяги коштів на фінансування певних об'єктів (програм чи заходів) із визначенням їх цільового призначення і розподілом за окремими періодами фінансування.

Капітальні трансферти – невідплатні та безповоротні платежі з бюджету юридичним і фізичним особам, які не призначені для придбання товарів чи послуг, надання кредиту або на виплати непогашеного боргу, передбачені для прид-

ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА

бання капітальних активів, компенсації втрат, пов'язаних із пошкодженням основного капіталу, або для збільшення капіталу одержувачів. Особливістю капітальних трансфертів є наявність перерозподільного ефекту, що поширюється на різні сектори економіки. Перерозподіл фінансових ресурсів в економічній системі має відповідати загально визначеним критеріям, суть яких зводиться до забезпечення економічної доцільності, зменшення соціальної нерівності.

Відповідно до глави 16 Бюджетного кодексу України [9] міжбюджетні трансферти поділяються на:

- 1) дотацію вирівнювання;
- 2) субвенції;
- 3) кошти, що передаються до державного бюджету та місцевих бюджетів з інших місцевих бюджетів;
- 4) додаткові дотації.

Державні субвенції – цільове виділення коштів з бюджету суб'єктам підприємницької діяльності на фінансування певних програм і проектів за умови пайової участі бюджету та одержувача коштів. Метою їх надання є розв'язання соціально-економічних проблем розвитку регіонів шляхом фінансування інвестиційних проектів будівництва і реконструкції об'єктів виробничого і невиробничого призначення.

Надання субвенцій на виконання інвестиційних програм (проектів) ґрунтується на таких основних принципах [9]:

- 1) принцип об'єктивності та відкритості – отримувач субвенції визначається за прозорими процедурами;
- 2) принцип єдності – розподіл коштів має забезпечити реалізацію системи національних цінностей і завдань інноваційного розвитку та сприяти зменшенню відмінностей у рівні життя населення різних регіонів країни;
- 3) принцип збалансованого розвитку – надання державної підтримки територіям з урахуванням їх потенціалу;
- 4) принцип цільового використання коштів – субвенція використовується виключно на мету, визначену її надавачем, з урахуванням прогнозних та програмних документів економічного та соціального розвитку країни і відповідної території, державних цільових програм, прогнозу бюджету на наступні за плановим два бюджетні періоди.

Субвенції на виконання інвестиційних проектів надаються з державного бюджету місцевим бюджетам з урахуванням таких основних засад:

- економічної ефективності досягнення цілей інвестиційної програми (проекту) із залученням мінімального обсягу бюджетних коштів на виконання інвестиційних програм (проектів);
- направленості субвенції виключно на створення, приріст чи оновлення основних фондів комунальної форми власності (насамперед на завершення будівництва та реконструкції об'єктів із ступенем будівельної готовності понад 70 відсотків);
- фінансової забезпеченості інвестиційних програм (проектів), строк впровадження яких довший, ніж бюджетний період, необхідними фінансовими ресурсами місцевих бюджетів, кредитами (позиками), залученими під державні та/або

місцеві гарантії, та коштами субвенції на їхнє виконання впродовж усього строку впровадження;

- рівня забезпеченості об'єктами виробничої, комунікаційної та соціальної інфраструктури, що підвищує інвестиційну привабливість території;

- участі бюджету – отримувача субвенції:

- а) для бюджетів сіл, їх об'єднань, селищ, міст районного значення – не менш як 1 відсоток надходжень бюджету розвитку;

- б) для бюджету Автономної Республіки Крим, обласних і районних бюджетів, бюджетів міста Севастополя, міст республіканського Автономної Республіки Крим та обласного значення – не менш як 3 відсотки надходжень бюджету розвитку;

- в) для бюджету міста Києва – не менш як 5 відсотків надходжень бюджету розвитку;

- обґрунтування спроможності подальшого утримання за рахунок коштів місцевих бюджетів об'єктів комунальної власності.

Бюджетні кредити, як і інші види кредитів, надаються на основі повернення, платності та строковості, однак їхня специфіка полягає в нижчому рівні процентних ставок та наданні на більш пільгових умовах. Вони призначені для підтримки пріоритетних інвестиційних проектів із тривалим періодом окупності, зниження ресурсо- та енергоємності підприємств, вирішення інших важливих питань, які вимагають залучення позичкових ресурсів.

Фінансування державою розвитку економіки здійснюється за допомогою розподілу державних видатків на економічну діяльність, які розподіляються за певними державними цільовими програмами [13]. В Україні відбувається стрімке зростання кількості державних цільових програм, але за відсутності чітких пріоритетів воно увійшло в суперечність з наявними у державному бюджеті фінансовими ресурсами. Об'єктами для реалізації державних програм стали практично всі галузі господарства та сфери суспільного життя. Розпорощення бюджетних коштів призвело до недосягнення визначених цілей. Відсутність узгодженості між бюджетними та позабюджетними джерелами також відіграє негативну роль у розвитку галузей економіки через неефективне використання ресурсів. При цьому цілі та очікувані результати багатьох програм сформульовані без чітких критеріїв та індикаторів оцінки рівня їх досягнення.

Державні цільові програми є класичною формою бюджетних інвестицій в Україні, фінансуються з державного бюджету з метою підтримки і розвитку державного сектору та пріоритетних секторів економіки. На рівні регіонів реалізуються інвестиційні проекти, які фінансуються з бюджетів розвитку. Головними напрямками бюджетних інвестицій є розвиток інфраструктури, підприємств державного сектору, енергетика, сільське господарство тощо.

Трастові фундації носять виключно цільовий характер, створюються урядом для виконання конкретного завдання, фор-

муються за рахунок державних трансфертів, внесків суб'єктів господарювання, кредитів фінансово кредитних установ.

Висновки

Як і в розвинених зарубіжних країнах, бюджетні інвестиції мають відігравати провідну роль у стимулюванні економічного розвитку держави, адже вони є важливим фактором суспільного відтворення, джерелом модернізації і розширення основного капіталу, засобом стимулювання його нагромадження. Під впливом соціально-економічної політики країни формується бюджетна політика, а також бюджетне інвестування, відтак визначаються принципи, методи та інструменти бюджетного інвестування. Беззаперечним є вплив бюджетних інвестицій на ВВП, рівень безробіття, рівень інфляції, обсяг інвестицій, інноваційну активність, доходи, витрати та інвестиційну активність населення.

Список використаних джерел

1. Гриньова В.М. Проблеми розвитку інвестиційної діяльності: Монографія / В.М. Гриньова, В.О. Коюда, Т.І. Лепейко, О.П. Коюда. – Х.: ХДЕУ, 2002. – 464 с.
2. Дука А.П. Теорія та практика інвестиційної діяльності. Інвестування: Навч. посіб. – К.: Каравела, 2007. – 424 с.
3. Майорова Т.В. Інвестиційна діяльність: Підручник / Т.В.Майорова. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 472 с.

4. Пересада А.А. Управління інвестиційним процесом / А.А.Пересада. – К.: Лібра, 2002. – 472 с.
5. Чернов В.А. Инвестиционная стратегия: Учебное пособие для студентов вузов / В.А. Чернов. – М.: ЮНИТИ, 2003. – 157 с.
6. Шеремет В.В. Управление инвестициями: В 2-х томах / В.В. Шеремет, В.М. Павлюченко, В.Д. Шапиро и др. – М.: Высшая школа, 1998. – Т. 1. – 416 с.; Т. 2. – 512 с.
7. Економіка України: стратегія і політика довгострокового розвитку / За ред. акад. НАН України В.М. Гейця. – К.: Ін-т екон. прогноз., Фенікс, 2003. – 1008 с.
8. Затонацька Т.Г. Бюджетне інвестування: теорія та практика / Т.Г. Затонацька; НФДІ. – К., 2008. – 336 с.
9. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI / [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
10. Кириленко О.П., Малиняк Б.С. Теорія і практика бюджетних інвестицій: Монографія / О.П. Кириленко, Б.С. Малиняк. – Тернопіль: Економічна думка, 2007. – 288 с.
11. Бюджетний менеджмент: Підручник / В. Федосов, В. Опарін, Л. Сафонова та ін. – К.: КНЕУ, 2004. – 864 с.
12. «Про інвестиційну діяльність»: Закон України від 18.09.91 №1560-XII / [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
13. «Про державні цільові програми» Закон України від 18.03.2004 №1621-IV / [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

І.В. ВЛАСОВА,

к.е.н., ст. викладач кафедри банківських інвестицій, Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана

Фінансове забезпечення інноваційних проектів: значення та підходи до визначення

У статті розглядаються теоретичні засади фінансового забезпечення інноваційних проектів суб'єктів господарювання. Систематизовано та обґрунтовано підходи до з'ясування економічного змісту фінансового забезпечення інноваційних проектів та до вибору джерел фінансових ресурсів з метою їх диференціації та концентрації на окремих етапах реалізації інноваційних проектів.

Ключові слова: інноваційний проект, інноваційний процес, фінансові ресурси, фінансове забезпечення.

В статье рассматриваются теоретические основы финансового обеспечения инновационных проектов субъектов хозяйствования. Систематизированы и обоснованы подходы к определению экономического содержания финансового обеспечения инновационных проектов и к выбору источников финансовых ресурсов с целью их дифференциации и концентрации на отдельных этапах реализации инновационных проектов.

Ключевые слова: инновационный проект, инновационный процесс, финансовые ресурсы, финансовое обеспечение.

Theoretical aspects of financial provision of innovative projects are considered in the article. Scientific views as regards to the approaches to define the economic essence of financial provision of innovative projects are systematized. The article explains the attitude to the choice of financial resources for differentiation, and focus on the individual stages of the innovative projects.

Keywords: innovative project, innovative process, financial resources, financial provision.

Постановка проблеми. Сучасна інноваційна модель розвитку економіки потребує розробки масштабних і ефективних інноваційних проектів та концентрації фінансових ресурсів для їхнього впровадження. Реалізація інноваційних